

Wymagania edukacyjne z języka polskiego – klasa 8

I. Literatura i Kultura (Lektury obowiązkowe i teksty kultury)

Ocena dopuszczająca (Konieczne)

Uczeń potrafi:

- **Zidentyfikować i omówić ogólną treść** lektur obowiązkowych (*Pan Tadeusz*, *Quo vadis*, *Syzyfowe prace*, *Kamienie na szaniec*, *Reduta Ordona*, *Śmierć Pułkownika*).
- **Wskazać głównych bohaterów** oraz określić czas i miejsce akcji w czytanych utworach.
- **Opisać elementy świata przedstawionego** na obrazie, rysunku, muralu lub fotografii (warstwa dosłowna).
- **Odróżnić fakty od opinii** w czytanych tekstach publicystycznych i popularnonaukowych.

Ocena dostateczna (Podstawowe)

Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:

- **Scharakteryzować najważniejsze postaci** literackie (np. Jacek Soplica, Marcin Borowicz, bohaterowie *Kamieni na szaniec*).
- **Wyjaśnić pojęcia gatunkowe** i wskazać cechy epopei narodowej, noweli, powieści historycznej oraz antyutopii na konkretnych przykładach.
- **Omówić kluczowe wątki** historyczne i obyczajowe (np. obyczaje szlacheckie w *Panu Tadeuszu*, metody rusyfikacji w *Syzyfowych pracach*).
- **Nazwać podstawowe środki stylistyczne** (animizacja, onomatopeja, neologizm, epitet) i określić ich oczywistą funkcję w utworze.

Ocena dobra (Rozszerzające)

Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:

- **Przedstawić dynamizm postaci** (np. przemiana wewnętrzna Jacka Soplicy, dojrzewanie Marcina Borowicza i bohaterów *Kamieni na szaniec*).
- **Wyjaśnić symbolikę i motywy** obecne w dziełach (np. symbolika latarni morskiej, topos ojczyzny, motywy biblijne i antyczne).
- **Dokonać analizy porównawczej** (np. kontrast przestrzeni Paryża i Soplicowa, postawy pogan i chrześcijan w *Quo vadis*).
- **Określić nastrój dzieła sztuki** (obrazu, fotografii) i wskazać środki plastyczne (światłocień, kompozycja, kolorystyka), które go kształtują.

Ocena bardzo dobra (Dopełniające)

Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:

- **Zinterpretować puentę utworu** oraz sformułować jego uniwersalne przesłanie filozoficzne lub moralne.
- **Odnieść treść lektur do kontekstów** biograficznych, historycznych i kulturowych (np. sytuacja emigracji, realia okupowanej Warszawy, mit Syzyfa).
- **Wyciągać ogólne wnioski** dotyczące natury ludzkiej i mechanizmów społecznych na podstawie zachowań bohaterów.
- **Sformułować samodzielną, dojrzałą opinię** na temat problematyki utworu, właściwie ją argumentując.

Ocena celująca (Wykraczające)

Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:

- **Dostrzec i omówić relacje intertekstualne**, wskazując nawiązania do omawianych motywów w innych współczesnych tekstach kultury.
- **Wykorzystać bogate konteksty filozoficzne i historycznoliterackie** do rozwiązywania problemów badawczych.
- **Dokonać krytycznej analizy i oceny** dzieł awangardowych, artystycznych lub nieszablonowych adaptacji filmowych.

II. Kształcenie Językowe (Gramatyka, stylistyka, ortografia i interpunkcja)

Ocena dopuszczająca (Konieczne)

Uczeń potrafi:

- **Rozróżnić odmienne i nieodmienne części mowy.**
- **Wskazać główny podmiot i orzeczenie** w zdaniu pojedynczym.
- **Odróżnić zdanie od równoważnika zdania.**
- **Wyjaśnić znaczenie pojęć:** neologizm, zapożyczenie, synonim, antonim, homonim.
- **Podać podstawowe zasady ortograficzne i interpunkcyjne.**

Ocena dostateczna (Podstawowe)

Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:

- **Rozpoznać części zdania poboczne** (przydawka, dopełnienie, okolicznik).
- **Rozróżnić zdania współrzędnie i podrzędnie złożone.**
- **Wskazać błędy językowe i stylistyczne** w podanych, prostych tekstach.
- **Zastosować właściwy akcent** w większości wyrazów oraz poprawnie podzielić wyrazy na sylaby.
- **Zidentyfikować mowę zależną i niezależną** w tekście.

Ocena dobra (Rozszerzające)

Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:

- **Rozpoznać orzeczenie imienne** oraz stosować konstrukcje bezpodmiotowe.
- **Przekształcać zdania pojedyncze** w złożone oraz mowę niezależną na zależną i odwrotnie.
- **Dokonać analizy słowotwórczej** wyrazów (wskazać wyraz podstawowy, pochodny, formant, podstawę i oboczności).
- **Samodzielnie korygować błędy** ortograficzne, interpunkcyjne i stylistyczne w tekście własnym oraz cudzym.
- **Określić kierunek upodobnień fonetycznych** (ubezdźwięcznienie, udźwięcznienie).

Ocena bardzo dobra (Dopełniające)

Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:

- **Sporządzić wykres zdania wielokrotnie złożonego** i nazwać relacje między zdaniami składowymi.
- **Przekształcić zdania złożone w imiesłowowe równoważniki zdań** i odwrotnie, dbając o poprawność składniową.
- **Świadomie operować stylami polszczyzny** (potocznym, urzędowym, naukowym, artystycznym) i tworzyć wypowiedzi w wybranym stylu.
- **Poprawnie stosować trudne formy deklinacyjne i koniugacyjne** (w tym nazwiska i nazwy miejscowe).

Ocena celująca (Wykraczające)

Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:

- **Rozwiązywać skomplikowane dylematy językowe** z zastosowaniem wiedzy o normie wzorcowej i użytkowej.
- **Wykorzystać neologizmy artystyczne** we własnych, kreatywnych próbach literackich.

III. Tworzenie Wypowiedzi (Formy użytkowe i argumentacyjne)

Ocena dopuszczająca (Konieczne)

Uczeń potrafi:

- **Sformułować prosty plan** rozprawki lub opowiadania.
- **Wymienić stałe elementy strukturalne** form użytkowych: CV, listu motywacyjnego, podania, wywiadu i listu otwartego.
- **Zredagować krótką wypowiedź** na podany temat, zachowując minimalną czytelność intencji.

Ocena dostateczna (Podstawowe)

Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:

- **Sformułować tezę lub hipotezę** do podanego tematu rozprawki.
- **Ułożyć logiczne pytania do wywiadu** oraz zgromadzić argumenty do uzasadnienia prośby w podaniu.
- **Uporządkować informacje** chronologicznie i rzeczowo na potrzeby własnego CV lub listu motywacyjnego.
- **Zadbać o podstawową spójność** i podział tekstu na akapity.

Ocena dobra (Rozszerzające)

Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:

- **Samodzielnie napisać poprawną rozprawkę** argumentacyjną oraz twórcze opowiadanie.
- **Wzmocnić perswazyjność tekstu** (np. w liście otwartym lub artykule) za pomocą odpowiednich środków retorycznych.
- **Przeprowadzić i zapisać wywiad** z zachowaniem dynamiki rozmowy i poprawności interpunkcyjnej dialogu.
- **Skutecznie korygować usterki kompozycyjne** i logiczne w formach pisemnych.

Ocena bardzo dobra (Dopełniające)

Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:

- **Napisać dojrzały artykuł problemowy** lub felieton cechujący się oryginalnością ujęcia tematu.
- **Zredagować oficjalne dokumenty** (CV, list motywacyjny, podanie) w sposób profesjonalny, z użyciem edytora tekstu i zachowaniem wymogów formalnych.
- **Komponować bogate opowiadania twórcze** z wprowadzeniem urozmaiconych elementów (opis przeżyć, charakterystyka, dialog, retrospekcja).

Ocena celująca (Wykraczające)

Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:

- **Tworzyć teksty o wysokich walorach artystycznych** i publicystycznych, wykazując się indywidualnym stylem autorskim.

- **Przygotować i zaprezentować autorskie projekty multimedialne** lub pisemne recenzje syntetyzujące wiedzę z różnych dziedzin sztuki.